



Brüssel, 28. november 2024
(OR. en)

16343/24

LIMITE

JAI 1782

A-PUNKTI MÄRKUS

Saatja: Nõukogu peasekretariaat

Saaja: Nõukogu

Eelmise dok nr: 15932/24, 16319/24

Teema: Strateegilised suunised seadusandliku ja operatiivtegevuse kavandamiseks vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala piires – Heakskiitmine

1. Alaliste esindajate komitee leppis 27. novembril 2024 kokku lisas esitatud eelnõus, mis käsitleb strateegilisi suuniseid seadusandliku ja operatiivtegevuse kavandamiseks vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala piires.
2. Nõukogul (justiits- ja siseküsimused, 12. detsember 2024) palutakse need strateegilised suunised heaks kiita.

EELNÕU: STRATEEGILISED SUUNISED***seadusandliku ja operatiivtegevuse kavandamiseks vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala piires***

Aluslepingus ette nähtud strateegilised suunised on oluline vahend vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonna ELi poliitika suuna kujundamisel.

Uues strateegilises tegevuskavas antakse suuniseid ja kutsutakse ELi institutsioone üles neid prioriteete järgmises seadusandliku tsükli jooksul ellu viima, austades aluslepingutes sätestatud institutsioonilist võimude tasakaalu ning pädevuse andmise, subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

Nagu on sätestatud ELi lepingu artiklis 2, rajaneb Euroopa Liit sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine. Õigusriigi põhimõtte, põhiõiguste hartas sätestatud põhiõiguste ja demokraatlike väärtuste austamise ning Euroopa Kohtu praktika järgimise tagamine jääb vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala toimimise aluspõhimõtteks.

Euroopa Liit moodustab vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala, kus austatakse põhiõigusi ning liikmesriikide erinevaid õigussüsteeme ja -traditsioone. Selline ala hõlmab piirikontrolli puudumist sisepiiridel ning ühist poliitikat varjupaiga, sisserände ja välispiiril teostatava kontrolli valdkonnas, mis põhineb liikmesriikide vahelise solidaarsuse ja vastutuse, sealhulgas finantsmõju õiglase jagamise põhimõttel. Ala eesmärk on tagada kõrge turvalisuse tase raske ja organiseeritud kuritegevuse, rassismi ja ksenofoobia ning terrorismi, radikaliseerumise ja vägivaldse äärmusluse tõkestamise ja nende vastu võitlemise meetmetega, sealhulgas tugevdades piiriülest õiguskaitset ja õiguslast koostööd, ilma et see mõjutaks liikmesriikide avaliku korra säilitamisega seotud kohustuste täitmist ning eelkõige austades nende vastutust sisejulgeoleku kaitsmise eest.

Seda arvesse võttes suunavad eelseisvatel aastatel vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala piires tehtavat tööd järgmised seadusandliku ja operatiivtegevuse kavandamise strateegilised suunised.

1. Viimase seadusandliku tsükli jooksul on palju ära tehtud vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala toimimist tagava poliitika väljatöötamiseks. Jõupingutused peaksid nüüd keskenduma peamiselt vastu võetud õigusaktide ja olemasolevate poliitikameetmete sidusale ja tulemuslikule rakendamisele täielikus koostöös kõigi asjaomaste sidusrühmadega ja säilitades vastastikuse usalduse kõrge taseme. Samal ajal säilitab EL tulevikku suunatud visiooni, et tegeleda püsivate ja tulevaste probleemidega, tagades ELi valmisoleku ning kohanemisvõime praeguste ja tulevaste olude suhtes, mida iseloomustab kiiresti arenev geopoliitiline, julgeoleku-, rände-, tehnoloogia- ja majandusmaastik.
2. Väga oluline on tagada, et liikmesriikide tehtavat rakendustööd ning nende tulevasi eesmärke ja kasvavaid kohustusi toetataks ELi vahenditest. Vastavalt strateegilisele tegevuskavale 2024–2029 ja ilma et see mõjutaks tulevasi läbirääkimisi, tuleb neid prioriteete kajastada liidu järgmises mitmeaastasest finantsraamistikust, tagades, et ELi eelarve on tulevikukindel ning et üle-euroopalistele väljakutsetele reageeritakse Euroopa tasandil.
3. Tuleb toonitada, kui oluline on isikute vaba liikumine, mis on üks neljast vabadusest. Hästi toimiv Schengeni ala on ühist huvi pakkuv küsimus, mille raames kõik meetmed keskenduvad meie kodanike vabadusele ja turvalisusele. EL tagab julgeoleku kõrge taseme, eelkõige välispiirikontrolli kaudu, aga ka liikmesriikide julgeoleku ja rände eest vastutavate ametiasutuste koostöö kaudu. Tuleb meelde tuletada, kui oluline on Schengeni ala nõuetekohane toimimine vastavalt muudetud Schengeni piirieskirjadele. Piirikontrolli taaskehtestamine sisepiiridel on jätkuvalt viimase abinõuna kasutatav ajutine meede, mis peab olema vajalik ja proportsionaalne tuvastatud ohuga ning annab liikmesriikidele võimaluse kaitsta sisejulgeolekut kooskõlas Schengeni *acquis*'ga.

4. Selleks et tagada sisepiirikontrollita ala tulemuslik ja tõhus toimimine ning selle ühtsus ja sidusus vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala olulise osana, peaks nõukogu tihedas koostöös teiste institutsioonide ja asjaomaste asutustega jätkuvalt tugevdama Schengeni ala juhtimist ning selle õigusraamistiku arendamist ja rakendamist, võttes samal ajal täiel määral arvesse justiits- ja siseküsimuste protokolle ning Schengeni nõukogu rolli ja sellesse kuuluvate Schengeni lepinguga ühinenud riikide eristaatust. Lisaks on vaja keskenduda strateegilisematele aruteludele, sealhulgas kindlaks tehtud puudustega seotud operatiivsetele järelmeetmetele.
5. Euroopa integreeritud piirihaldus on äärmiselt oluline, et tagada Schengeni ala täielik toimimine, muu hulgas piirates ebaseaduslikke piiriületusi ja loata liikumist liikmesriikide vahel ning võideldes kuritarvituste vastu ja tõkestades neid. Selle üle, kes Euroopasse siseneb, otsustavad liikmesriigid, mitte smugeldajad ega vaenulikud välisosalejad, ning liit peab võtma tarvitusele kõik tema käsutuses olevad vahendid, et toetada liikmesriike nende esmase kohustuse täitmisel, mis seisneb välispiiride kaitsmises ja julgeoleku tagamises. Selleks on väga oluline hallata ja veelgi täiustada üht maailma kõige kaasaegsemat ja tõhusamat välispiiride haldamise süsteemi. Edusamme tuleks teha patrull- ja vaatlustegevuse ühiste miinimumstandardite väljatöötamisel.
6. Koostalitlusvõime soodustab vastastikust teabevahetust ning aitab samuti märkimisväärselt kaasa terrorismi ja raskete kuritegude tõkestamisele, avastamisele, uurimisele ning nende eest süüdistuse esitamisele. Euroopa Liit on jätkuvalt pühendunud välispiiride haldamise süsteemide ning õiguskaitsealase teabevahetuse detsentraliseeritud süsteemide juhtimisele ja edasisele täiustamisele, mis muutub veelgi tulemuslikumaks, kui järk-järgult võetakse kasutusele täielikult koostalitlusvõimelise IT-arhitektuuri eri komponendid, mis on kooskõlas põhiõiguste ja eelkõige isikuandmete kaitsega.

7. Samal ajal aitab liidu viisapoliitika strateegilisem kasutamine suurendada Schengeni ala vastupanuvõimet, eelkõige selleks, et tõkestada ELi viisarežiimi kuritarvitamist ning kasutada asjakohaselt ära ELi mõjuvõimu kolmandate riikide suhtes. Selleks tuleks välja töötada uus ELi viisapoliitika strateegia ning komisjoni kutsutakse üles tegema selle väljatöötamiseks tihedat koostööd liikmesriikidega.
8. Euroopa Liit peab jätkuvalt pühenduma inimkaubitsejate ja smugeldamisvõrgustike ärimudeli lõhkumisele ja nendega seotud probleemide lahendamisele ning ebaseadusliku rände algpõhjustega tegelemisele, et hoida ära olukordi, kus inimesed võtavad ette ohtliku teekonna. Sel eesmärgil jääb Euroopa Liit ennetavat lähenemisviisi rakendades valvsaks kõigi rändeteede suhtes, mis viivad nii Euroopa Liitu kui ka sealt välja. EL jätkab ambitsioonikate ja püsivate laiahaardeliste partnerlussuhete arendamist päritolu- ja transiidiriikidega vastastikku kasulikul viisil, sealhulgas piiri- ja julgeolekupartnerluste arendamist oma naabritega ja riikidega kogu maailmas ning tegevust, mis hõlmab rändajate smugeldamise vastast võitlust ning seaduslikke rändevõimalusi kooskõlas riikide pädevuse ning kolmandate riikide ja liikmesriikide vastastikuste vajadustega. Komisjonil palutakse konsulteerida nõukogu ja liikmesriikidega mitmesuguste ideede üle selliste partnerluste strateegiliseks optimeerimiseks, arendamiseks ja rakendamiseks.
9. Samal ajal kaalutakse uusi viise ebaseadusliku rände tõkestamiseks ja selle vastu võitlemiseks kooskõlas rahvusvahelise õigusega, tagades samal ajal kestlikud lahendused ning tekitamata uusi rändeteid või lisaturvet. Tuginedes rändeteepõhisele lähenemisviisile, tuleb kavandada ja rakendada ühiseid jõupingutusi Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni, ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti ja muude asjaomaste sidusrühmadega, et tõhustada reageerimist segarändele ning tagada tulemuslike riiklike varjupaiga- ja rändesüsteemide olemasolu kogu rändeteed hõlmava lähenemisviisi raames. Komisjoni julgustatakse nendes küsimustes liikmesriikidega aktiivselt koostööd tegema, et hõlbustada nende meetmete rakendamist ja teha vajaduse korral ettepanekuid algatuste kohta.

10. Seistes silmitsi uut liiki ohtudega, nagu rändajate ärakasutamine ja vaenulikud osalejad ELi välispiiridel, peavad liikmesriigid suutma sellise tegevuse vastu tõhusalt võidelda ning tagada liidu stabiilsuse ja julgeoleku. Seetõttu otsib liit ühiseid lahendusi ELi õigusraamistiku tugevdamiseks, et tegeleda nende ohtude ja julgeolekuprobleemidega, mis mõjutavad varjupaiga- ja piirihaldust. Euroopa Liit on kindlalt otsustanud astuda vastu Venemaa ja Valgevene algatatud hübriidrännakutele liidu välispiiridel. Me ei saa lubada neil ega ükskõik millisel muul vaenulikul kolmandal riigil kuritarvitada meie väärtusi, sealhulgas varjupaigaõigust, ega õõnestada meie demokraatiat.
11. Võttes arvesse uut varjupaiga-, rände- ja Schengeni alast õigusraamistikku, iseloomustab 2024.–2029. aasta seadusandliku tsükli algust ka keskendumine vastuvõetud ELi õigusaktide – eelkõige reformitud Euroopa ühise varjupaigasüsteemi ja läbivaadatud Schengeni *acquis*’ – tõhusale rakendamisele ning kehtivate õigusaktide kohaldamisele. Samal ajal peavad Euroopa Liit ja selle liikmesriigid tagama, et isikud, kellel ei ole õigust liidus viibida, saadetakse tõepoolest tagasi. Sel eesmärgil töötatakse välja jõulisem ja terviklik lähenemisviis tagasisaatmise suhtes ning rakendatakse seda, ajakohastades kiiremas korras meie õigusraamistikku ja meie suutlikkust, kasutades samal ajal meie käsutuses olevaid sise- ja välisvahendeid. Edukas tagasisaatmispoliitika on tervikliku ja usaldusväärse ELi varjupaiga- ja rändesüsteemi tugisammas.
12. Kõik uued rändeprobleemidega tegelemise meetmed tuleb välja töötada ja neid rakendada täielikus kooskõlas kohaldatava ELi õiguse ja põhiõiguste hartaga, sealhulgas tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõttega, samuti rahvusvaheliste juriidiliste kohustustega, ning nende puhul tuleb austada liikmesriikide kohustusi seoses avaliku korra säilitamise ja sisejulgeoleku kaitsmisega vastavalt aluslepingutele.

13. Hästi hallatud rändesüsteem on väga oluline ebaseadusliku rände tõhusaks ennetamiseks. Seetõttu tuleks riikide pädevusi täielikult austades jätkata jõupingutuste tegemist, et luua turvalised ja seaduslikud rändeteed, mis on seadusliku ja korrakohase rände jaoks hädavajalikud.
14. Euroopa Liit on endiselt pühendunud Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja eest Euroopa Liitu põgenevate inimeste toetamisele ja on valmis tagama vajaliku õiguskindluse, et jätkata olukorra haldamist nii kaua kui vaja. Sellega seoses võtab EL solidaarsuse vaimus arvesse kõigi liikmesriikide kaitsevajadusi, neis valitsevat olukorda ja nende suutlikkust.
15. Raske ja organiseeritud kuritegevus, sealhulgas ebaseaduslik uimastikaubandus, kahjustab vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala toimimist. See ohustab kodanike turvalisust ja õõnestab õigusriiki. Poliitikaalgatused peaksid esile kutsuma vaatenurga muutuse, mille puhul juhindutaks organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses ohvrite ja ühiskonna õigustatud huvist, mis puudutab kaitset kuritegevuse vastu. Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastu tõhusaks võitlemiseks on oluline jätta kuritegelikud rühmitused ilma oma ressursidest, katkestada ebaseaduslikud rahavood ja võidelda kuritegevuse vastu vanglates. Peaksime suurendama ühiskonna vastupanuvõimet organiseeritud kuritegevuse suhtes, edendades avaliku ja erasektori partnerlusi, nagu Euroopa sadamate liit, et muuta logistikakeskused vastupanuvõimelisemaks. Lisaks peaksime edendama haldusalast lähenemisviisi ja eelkõige hoidma ära kuritegevuse imbumise seaduslikku majandusse ning takistama alaealiste ja haavatavas olukorras olevate inimeste värbamist kuritegelike organisatsioonide poolt. Kui õiguskaitseasutustel võimaldataks kooskõlas põhiõigustega kasutada tulemuslikult tehisintellekti, sealhulgas suurte andmemahtude analüüsimiseks, võiks see aidata ennetada kuritegevust ja selle vastu võidelda ning seda võimalust tuleks täiendavalt uurida. Lisaks on väga oluline, et kuritegevusega seotud ohte käsitlev valdkondadevaheline Euroopa platvorm (EMPACT) jääks organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemisel ELi operatiivtegevuse nurgakiviks ja et see saaks ressursse. Kuritegevuse ennetamise strateegiad ja vahendid, nagu Euroopa kriminaalpreventsiooni võrgustik ja ELi haldusalase lähenemisviisi võrgustik, peaksid moodustama lahutamatu osa ELi jõupingutustest võidelda kuritegevuse vastu.

16. Erilist tähelepanu tuleks pöörata korrupsioonivastasele võitlusele ja usaldusvääruse edendamisele osana ELi üldisest lähenemisviisist, mis hõlmab meetmeid alates korrupsiooni ennetamisest ja analüüsimisest kuni korrupsiooni tõkestamiseni, keskendudes ELi institutsioonide ja liikmesriikide läbipaistvuse ja usaldusvääruse suurendamisele nii avalikus kui ka erasektoris.
17. Europolil ja Eurojustil on piiriülese organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses jätkuvalt keskne roll, kuna nad aitavad tagada, et kõiki asjaomaseid õigus- ja õiguskaitseasutusi toetatakse nende tegevuses. Kuna kuritegelike organisatsioonide ja kuritegeliku tegevuse mõju ulatub EList palju kaugemale, on hädavajalik veelgi parandada õiguskaitse- ja õigusalast koostööd kolmandate riikidega ELi ja liikmesriikide tasandil.
18. Selleks et leevendada Venemaa Ukraina-vastase provotseerimata ja põhjendamatu agressioonisõja võimalikku mõju sisejulgeolekule, on osutunud kasulikuks ELi ja Ukraina vaheline struktureeritud sisejulgeolekualane dialoog ning kehtestatud meetmete rakendamist tuleks jätkata.
19. Võitlus kuritegevuse vastu internetis ja väljaspool seda on ELi sisejulgeoleku kaitsmise keskmes ning sellest tulenevalt on Euroopa Kohus teinud mitu otsust. Sellega seoses peaksid tõhusa õiguskaitse eesmärgil andmete juurdepääsu käsitleva kõrgetasemelise töörühma töö tulemused ja selle soovitused olema aluseks õiguskaitse eesmärgil andmete tõhusat juurdepääsu käsitleva Euroopa visiooni poliitilisele ja praktilisele tulevasele suunale. Seetõttu palutakse komisjonil töötada välja tegevuskava soovituste rakendamiseks.

20. Euroopa Liit võtab jõulisema lähenemisviisi terrorismi, radikaliseerumise, desinformatsiooni, vägivaldse äärmusluse ja demokraatiavastaste suundumuste ennetamise ja nende vastu võitlemise suhtes nii internetis kui ka väljaspool seda ning kaitseb oma ühiseid väärtusi ja euroopalikku eluviisi. Me jätkame võitlust terrorismi rahastamise kõigi vormide vastu ning püüame piirata juurdepääsu rahalistele vahenditele ja tõhustada teabevahetust. Et meie jõulist lähenemisviisi toetada, on õige aeg töötada välja uus terrorismivastase võitluse tegevuskava, mis hõlmab mitmesuguseid poliitikavaldkondi ja meetmeid, mille eesmärk on tegeleda uute ja püsivate probleemidega ning tugevdada ELi ühist julgeolekut ja vastupanuvõimet. Erilist tähelepanu tuleks pöörata terrorismiohviritele. Lisaks ergutab Euroopa Liit liikmesriikidevahelist koostööd ja ka rahvusvahelist koostööd selles valdkonnas. Väga oluline on võidelda välistest osalejatest tingitud hübriidohtude, välisriigist lähtuvate infomanipulatsioonide ja sekkumiste ning desinformatsiooni, väärinformatsiooni ja vihkamise kõigi vormide vastu.
21. Euroopa Liit toetab liikmesriike nende jõupingutustes võidelda rassismi ja antisemitismi vastu ning edendada juudi eluviisi.
22. Viimastel aastatel on Euroopa Liit seisnud silmitsi üha arvukamate probleemidega, mis tulenevad sektoriülestest ja piiriülestest kriisidest, sealhulgas ulatuslikest loodusõnnetustest ja inimtegevusest tingitud katastroofidest, samuti liidu välispiiride lähedal arenevatest konfliktidest. Paljusid neist probleemidest on süvendanud ja süvendavad ka edaspidi kliimamuutused ning muutuv julgeolekuolukord Euroopas ja kogu maailmas. Seetõttu tuleks justiits- ja siseküsimuste valdkonnas teha algatusi, et aidata tugevdada ELi tasandil valmisolekut ja kriisidele reageerimist kõiki ohte ja kogu ühiskonda hõlmava lähenemisviisi raames kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega ja liikmesriikide pädevusi täielikult austades. Need algatused peaksid aitama kaasa elanikkonnakaitse edasisele tugevdamisele, et suurendada meie kodanike turvalisust seoses inimtegevusest tingitud katastroofide ja loodusõnnetustega. Suurema vastupanuvõime saavutamiseks tuleb teha tihedamat koostööd, vahetada häid tavasid ja tagada ressursid nii ELilt kui ka liikmesriikidelt.

23. ELi institutsioonidel ja liikmesriikidel on ühine kohustus edendada ja kaitsta ELi õiguse raames õigusriiki, mis on liidu ees seisvate, sealhulgas vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva alaga seotud probleemide lahendamisel tehtavate tõhusate jõupingutuste alus ja eeltingimus. Seetõttu võtame kohustuse teha ühiseid jõupingutusi, et kaitsta ELis õigusriiki kõigi olemasolevate vahenditega vastavalt aluslepingutele.
24. Lisaks üldasjade nõukogu istungitel toimuvale korrapärasele nõukogu õigusriigidialoogile ning ilma, et see piiraks üldasjade nõukogu horisontaalset rolli ja vastutust, jätkavad justiitsministrid konkreetsete temaatiliste arutelude pidamist õigusriigiga seotud küsimustes, mis kuuluvad nende pädevusvaldkonda ja mis on esile toodud komisjoni iga-aastases õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes. Sellised arutelud täiendavad nõukogu iga-aastast õigusriigidialoogi ja aitavad kaasa parimate tavade jagamisele, samuti aitavad need asjakohasel juhul teha kindlaks küsimused, mis väärivad tähelepanu ja nõuavad meetmete võtmist kooskõlas aluslepingutega, muu hulgas selleks, et tagada juurdepääs õigusemõistmisele sõltumatutes kohtutes, õiguskindlus ja inimkeskne lähenemisviis kohtusüsteemides. See omakorda suurendab veelgi vastastikust usaldust, mis on aluseks vastastikuse tunnustamise põhimõttele tuginevate justiits- ja siseküsimuste valdkonna poliitikameetmete väljatöötamisele.
25. Peale selle, et tuleb tagada õigusriigi põhimõtte austamine, on väga oluline kaitsta kõigis asjaomastes töösuundades põhiõiguste harta järgimist ja see tagada. Seetõttu tuleks õiguspoliitikas välja töötada meetmed, mille abil kaitsta põhiõigusi, sealhulgas õigust võrdsusele ja mittediskrimineerimisele, ning neid meetmeid rakendada, võttes arvesse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti asjaomaseid eksperditeadmisi ja tööd.

26. Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala peamine eesmärk on kogu ELi kattev õiguslane koostöö. Õigusruumi sujuv toimimine on äärmiselt tähtis ning kohtuotsuste ja õigusasutuste otsuste vastastikune tunnustamine kogu ELis, mille aluseks on vastastikune usaldus riiklike süsteemide vastu, jääb õiguslase koostöö nurgakiviks, mis lõppkokkuvõttes teenib põhiõiguste kaitse eesmärki. Samal ajal jääb keskseks põhimõtteks liikmesriikide erinevate õigussüsteemide ja -traditsioonide austamine, mida kohaldatakse kõigi õigusvaldkonna õigusaktide suhtes.
27. Nimetatud jõupingutuste toetamiseks ja austades täielikult liikmesriikide pädevust oma kohtusüsteemi korraldamisel, peaks kogu Euroopa Liidus õigusemõistmise valdkonnas praegu toimuvat digipööret suunama e-õiguskeskkonna strateegia (2024–2028). Samal ajal tuleb pidada ühine arutelu tehisintellekti kasutamise kohta õigusemõistmises, võttes arvesse tehisintellekti käsitlevat määrust.
28. Digiüleminek, mis integreerib tehnoloogia õigussüsteemi, muudab sellega õigus- ja õiguslast koostööd. Praegu toimuva digitaalse arengu eesmärk peaks olema parandada õiguskaitse kättesaadavust, suurendada kohtusüsteemi tulemuslikkust ja tõhusust, toetada õigusspetsialiste nende töös ning luua tihedamad sidemed kodanikega, pakkudes lõppkokkuvõttes paremaid õigusteenuseid kõigile. Sellega seoses on kohtusüsteemides tehisintellekti kasutamisel tohutu potentsiaal jätkuvalt hõlbustada ja parandada kogu ELis õiguskaitse kättesaadavust kõigi jaoks. Tehisintellekti vahendeid tuleb siiski kasutada ettevaatlikult, kooskõlas põhiõiguste ja riskipõhise lähenemisviisiga ning tagades, et kasutajaid ei koormata üle. Tuleb tagada, et tehisintellekti arendatakse ja kasutatakse kaasaval, kestlikul, eraelu puutumatus austaval ja inimkesksel viisil. Tehisintellekt võib toetada kohtunike otsuste tegemist, kuid ei tohiks seda asendada: lõpliku otsuse peaks tegema siiski inimene.
29. Sellega seoses on üksikisikute õiguste tagamisel kesksel kohal andmekaitse, toetades muu hulgas ELi ja liikmesriikide tasandi järelevalveasutusi.

30. On hädavajalik, et ELi institutsioonid alustaksid struktureeritud ja laiaulatuslikku ühist arutelu ELi kriminaal- ja tsiviilõiguse kõigi aspektide üle, sealhulgas nende valdkondade sisemise järjepidevuse tugevdamise üle ning nende kooskõla üle tihedalt seotud õigusaktidega. Jõupingutused peaksid keskenduma eelkõige kehtiva *acquis*' täielikule rakendamisele ning uued algatused peaksid põhinema tõenditel, mis näitavad selgelt nende lisaväärtust.
31. Pikaajaline ja põhjalik koostöö tsiviilõiguse valdkonnas, mis hõlmab terviklikku õigusaktide kogumit, teeb ELis ainulaadse ühise õigusruumi. Hästi toimiv õigusruum, sealhulgas tugev ja tõhus õigusraamistik ning õiglased ja usaldusväärsed kohtumenetlused, on ELi peamine ressurss üksikisikute õiguste kaitsmisel ja konkurentsivõime tagamisel. Õiguskaitse kättesaadavuse parandamine, pöörates erilist tähelepanu kõige haavatavamatele rühmadele, nõuab pidevaid jõupingutusi.
32. Majandusliku konkurentsivõime edendamine, kapitaliturgude liidu tugevdamine ja ettevõtjate jaoks ELis tegutsemiseks soodsa keskkonna loomise toetamine on majanduskasvu ja jõukuse tagamiseks otsustava tähtsusega. Üks peamisi liikumapanevaid tegureid selles valdkonnas on tsiviilasjades tehtav õiguslane koostöö. Selleks on vaja muu hulgas tugevdada õiguskindlust ja prognoositavat õiguskeskkonda ning tagada parem juurdepääs teabele. Esmatähtsaks tuleks pidada ka kehtivate liidu õigusaktide nõuetekohast ja tõhusat rakendamist ja nende täitmise tagamist ning nende kohaldamise ja toimimise põhjalikku hindamist, võttes samuti arvesse konkurentsivõimega seotud kaalutlusi. Kõik uued seadusandlikud algatused peavad põhinema selget lisaväärtust ning kodanike ja ettevõtjate praktilisi vajadusi näitavatel tõenditel, sealhulgas ettevõtjate halduskoormuse vähendamise ja asjakohase õigusraamistiku lihtsustamise kaudu.

33. ELi kriminaalõiguse valdkonnas peaks jääma prioriteediks organiseeritud ja eriti raskele kuritegevusele õiguslike meetmetega reageerimine, sealhulgas korruptsioonivastane võitlus. Samuti tuleks jätkuvalt pöörata erilist tähelepanu vaenukuritegude ja vaenukõne vastu võitlemisele, kuriteoohvrite toetamisele ja kaitsmisele ning andmete säilitamisega seotud töö edendamisele. Keskenduda tuleks eelkõige vastastikuse tunnustamise vahendite, sealhulgas Euroopa uurimismääruse ning arestimis- ja konfiskeerimisotsuste tõhususe parandamisele. Nende eesmärkide saavutamiseks peaksid tulevased algatused, kui see on asjakohane ja vajalik, tuginema struktureeritud ja põhjaliku arutelu tulemustele, andmetele juurdepääsu käsitleva kõrgetasemelise töörühma tööle, vastastikuste hindamiste voorudele ja mõjuhinnangutele. Nõukogu jätkab koostöös teiste ELi institutsioonidega käimasolevat arutelu ELi kriminaalõiguse tuleviku üle.
34. Organiseeritud kuritegevus puudutab kriminaalõigussüsteemi tervikuna. Selleks et võidelda kuritegelike võrgustike ja nende ärimudelite vastu kogu ELis ja mujal, peavad pädevad asutused samuti tugevdama oma koostööd asjakohaste järelmeetmete tagamisel. Kuna enamikul kõige ohtlikumatel kuritegelikel võrgustikel on ka EList kaugemale ulatuv haare, on oluline teha õiguslast koostööd kolmandate riikidega, et hõlbustada süüdistuste esitamist ja tuua kuritegelike võrgustike liikmed kohtu ette.
35. Liikmesriigid ja komisjon on jätkuvalt pühendunud tsiviil- ja kaubandusasju käsitlevale Euroopa õiguslase koostöö võrgustikule ja kriminaalasjades tehtavale Euroopa õiguslase koostöö võrgustikule ning muudele asjakohastele võrgustikele, mille eesmärk on süvendada õiguslast koostööd, ning analüüsivad täiendavalt, kuidas neid võrgustikke parimal viisil ära kasutada.
36. Muutuval ülemaailmsel poliitilisel maastikul on vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala sidus välismõõde keskse tähtsusega. Selleks peaks EL jätkama jõupingutusi, et süvendada õiguslast koostööd kolmandate riikidega nii tsiviil- kui ka kriminaalasjades.

37. Venemaa provotseerimata ja põhjendamatu agressioonisõda Ukraina vastu on toonud esile vajaduse tõhusa õigusliku ja operatiivse reageerimise järele, et võidelda karistamatuse vastu seoses agressioonikuritegude ja muude rahvusvahelise õiguse kohaste kõige raskemate kuritegudega. Seetõttu pühendub EL jätkuvalt koordineerimise ja koostöö toetamisele kõigi pädevate asutuste vahel rahvusvahelisel ja riiklikul tasandil, et kõige raskemate rahvusvaheliste kuritegude eest vastutavad isikud asjaomaste kuritegude eduka uurimise ja nende eest süüdistuste esitamise kaudu täielikult vastutusele võtta.
38. ELi justiits- ja siseküsimuste valdkonna asutustel on strateegilistes suunistes sätestatud eesmärkide saavutamisel keskne roll. Selleks et suurendada toetust, mida nad liikmesriikidele pakuvad, peavad nad olema oma ülesannete täitmiseks täielikult toimivad ja tõhusad, täiendades, kuid mitte asendades liikmesriikide ametiasutuste tegevust, sealhulgas välismõõtmega seotud tegevust, ja eesõigusi. Nende volituste mis tahes tulevasel läbivaatamisel tuleks täielikult järgida kõnealustele asutustele antud toetavat rolli, tagada kooskõla kindlakstehtud vajadustega kohapeal ja hinnata võimalike uute ülesannete teostatavust. Euroopa Prokuratuur kui Euroopa Liidu sõltumatu organ peab samuti olema täielikult toimiv ja tõhus, et kooskõlas aluslepingutega Euroopa Liidu finantshuve kaitsta. Tuleks teha jõupingutusi, et edendada tihedamat koostööd asutuste, organite ja liikmesriikide vahel ning tagada, et nende eksperditeadmisi võetaks arvesse poliitika kujundamise varasest etapist alates.

39. Institutsioonide usaldusväärsed töömeetodid on üliolulised õigusloomeprotsessi tõhususe tagamisel ning selleks, et toetada strateegilisi suuniseid järgmiste aastate seadusandliku ja operatiivtegevuse kavandamiseks vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal. Sel eesmärgil ja austades täielikult ELi institutsioonide eesõigusi:

- kutsutakse ELi institutsioone üles pöörama õigusloomeprotsessi kõigis etappides erilist tähelepanu justiits- ja siseküsimuste valdkonna tulevaste algatuste sidususele ja järjepidevusele;
- on äärmiselt oluline, et justiits- ja siseküsimustega mitteseotud seadusandlikud algatused, millel on märkimisväärne mõju sisejulgeolekule ja mis kasutavad sisuliselt justiits- ja siseküsimuste valdkonna koostööga seotud mõisteid või mõjutavad selle valdkonna vahendeid, on paremini koordineeritud juba ettevalmistusfaasis;
- on väga tähtis, et kõik uued justiits- ja siseküsimuste valdkonna seadusandlikud ettepanekud ja algatused põhineksid sisulistel mõjuhinnangutel tuginevatel tõenditel, mis näitavad nende lisaväärtust ning milles võetakse arvesse subsidiaarsust, proportsionaalsust ja mõju liikmesriikide erinevatele õigussüsteemidele ja -traditsioonidele ning finantsmõju liikmesriikide tasandil. Väga selgelt tuleb arvesse võtta põhimõtet, et riiklik julgeolek jääb iga liikmesriigi ainuvastutusse. Vaja on täiendavaid meetmeid tagamaks, et sisejulgeolekule, eelkõige õiguskaitse- ja õigusasutustele, ning kodanike ja haavatavate isikute põhiõigustele avalduvat mõju hinnatakse põhjalikult, ning tuleb teha pidevaid jõupingutusi, et tagada turvalisus ja põhiõiguste austamine ELi eri poliitikavaldkondades, kindlustades seeläbi, et neid eesmärgi edendatakse igakülgselt kõigi vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala poliitiliste algatuste lahutamatu osana;

- tagamaks, et seadusandlike ettepanekute puhul järgitakse aluslepingutes sätestatud pädevuste jaotamise süsteemi ning et seetõttu võetakse õigusloomeprotsessis täiel määral arvesse justiits- ja siseküsimuste valdkonna eripära, peaksid kõik institutsioonid tagama asjakohaste õiguslike aluste kohaldamise;
- väga oluline on säilitada ja tugevdada justiits- ja siseküsimuste erinevate poliitikavaldkondade sidusust ja järjepidevust, säilitades samal ajal vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala elluviimise ja ühtsuse ning Schengeni *acquis'* sidususe, vajaduse korral tihedas koostöös Schengeni lepinguga ühinenud riikidega.

*

ELi institutsioone ja liikmesriike kutsutakse üles tagama käesolevate suuniste asjakohased õiguslikud ja operatiivsed järelmeetmed.